

Na posebnem nadzorovanem območju (celotna Slovenija) mora imetnik zemljišča, na katerem raste škodljiva rastlina, z namenom preprečevanja širjenja in zatiranja škodljive rastline, izvesti naslednje ukrepe:

- odstraniti škodljive rastline s koreninami vred ali odstraniti njihov nadzemni del na način, da se škodljiva rastlina v tej rasti dobi ne obraste več;
- opraviti nadaljnja redna opazovanja zemljišč v rasti dobi do konca septembra.

Ambrosia artemisiifolia (pelinolistna ambrozija) se je iz svojega naravnega rastišča v Severni Ameriki razširila v zmerna območja Evrope ter dele Azije in Avstralije, kjer je eden glavnih povzročiteljev alergij na cvetni prah. Nezadržno širjenje vrste *Ambrosia artemisiifolia* v Evropi predstavlja vse večji problem za zdravje ljudi, v kmetijstvu pa *Ambrosia artemisiifolia* kot plevel povzroča dodatne stroške v višini več sto milijonov evrov, porabljenih za zdravstveno varstvo in kot posledica manjšega kmetijskega pridelka.

Zapleveljenost s pelinolistno ambrozijo se od 90. let prejšnjega stoletja povečuje, v prihodnosti pa naj bi se še povečala. Močna zapleveljenost z ambrozijo v Srednji Evropi (Madžarska, Francija, Italija in Hrvaška) lahko pripomore k nadaljnemu širjenju. Spremembe v izkoriščanju kmetijskih zemljišč, zelo razširjena praksa puščanja zemljišč v prahi in opuščanja obdelovanja kmetijskih zemljišč skupaj z gradnjo vse več odlagalšč, zagotavljajo vedno več območij, primernih za rast ambrozije. Podnebne spremembe, morda pa tudi prilagoditev na podnebje v Evropi, povečujejo možnosti za širjenje ambrozije. Vpliv pelinolistne ambrozije za zdravje ljudi ni omejen zgolj na območja, zapleveljena s to rastlino.

Ker rastlina proizvaja zelo velike količine lahkega cvetnega prahu, ki ga raznaša veter, lahko ambrozija povzroča alergije tudi več kot 200 km od svojega rastišča.

Pelinolistna ambrozija je poletna enoletnica, tako imenovani terofit (enoletnica, katere semena so zelo dolgo kaliva). Je pokončna in vitka rastlina, ki je visoka do 2 metra in je običajno precej razvejana. Razvejitev se začne približno 2-4 cm nad tlemi in lahko obsega številne stranske veje. Posamezno rastoče rastline so pogosto nižje, a so bolj razvejane. Listi so sestavljeni in nazobčani kot pri praproti, dolgi pa so 4-10 cm. Na obeh straneh so svetlo zeleni z bledimi žilami ter belimi prileglimi dlačicami na spodnji strani listov. Na steblih starejših rastlin so spodnji listi nameščeni nasprotno, zgornji pa pogosto premenjalno. Steblo je rdečkasto in dlakavo, pri tleh pa je debelo 2-4 cm. Ženski cvetovi so neopazni, posamični ali v majhnih skupinah in se nahajajo v zalistju vrhnjih listov. Moški cvetovi so zeleni in majhni (2-4 mm), združeni v podolgovate cvetne glavice (socvetja) na koncu vrhnjih vej. Rastlina cveti od konca julija do novembra (do prve slane), odvisno od regionalnih in lokalnih podnebnih razmer. Naredi olesenel, rdeče-rjav plod, ki se ne odpre (plod s semeni), v dolžino meri 3-4 mm in vsebuje eno seme na plod. Ob prvi slani rastlina odmre. Pelinolistna ambrozija kali od pomladi (konec marca), v dobrih pogojih pa mlada rastlina hitro raste, kar povečuje njene možnosti za uspevanje. Hitrost rasti in končna velikost rastline, ki lahko znaša od 30 cm do 2 m, je močno odvisna od habitata, se pravi od temperature, hranilnih snovi, količine vode in drugih konkurenčnih rastlin na rastišču. Ambrozija, ki vznikne pomladi na žitnih poljih, lahko ostane nizka do žetve žit, nato pa dobi več svetlobe in začne rasti. Bolj ji ustrezajo sončne lege in topla mesta z bogatimi hranilnimi snovmi in rahlo kislimi tlemi, prenese pa tudi sušo. Pelinolistna ambrozija je neke vrste pionirska rastlina, ki se zlahka prilagodi habitatom z golimi mineralnimi tlemi ali redko vegetacijo. Pogosto jo najdemo na neuglednih mestih ali smetiščih ter lokacijah, ki so povezane z različnimi dejavnostmi ljudi, kot so površine ob cestah, železniških progah, gramoznih jamah, gradbiščih, poljih, ob vodnih

poteh, območjih mest in zasebnih vrtov. Samo en del semen začne kaliti spomladi. Razpon temperatur, potrebnih za kalitev, je širok ter sega od 7°C do 28°C z optimalno temperaturo okrog 15°C. Verjetno je, da kalitev spodbudi svetloba, saj semena le redko skalijo, če se nahajajo več kot 4-5 cm pod površino zemlje, kalitev pa v glavnem poteka na površini neporaslih tal. Semena lahko več let ostanejo v sekundarni dobi mirovanja. Pelinolistna ambrozija je torej dobro prilagojena in preživi na mestih, kjer občasno prihaja do posegov v razvoj rastlinskih združb. Znano je, da semena ostanejo živa tudi po tem, ko so bila v zemlji 20 let, stopnja kalivosti pa je 85%. Načini prenosa - sončnično seme, mešanice semen za ptice, premeščanje strojev/opreme, prenos s prstjo/gramozom, kompost, vodni tokovi.

Najbolj poceni pristop k nadzoru širjenja invazivnih vrst rastlin je **preprečevanje samega širjenja**. Prednostna območja spremljanja so zasebni vrtovi, območja ob cestah in železniških progah, posevki sončnic, oljnih buč, koruze in soje, žitna polja po žetvi, gradbišča, travniki in obrobja gozdov, bregovi rek, smetišča, jase, okolica skladišč žit in živinske krme, oljarn in tovarn za predelovanje žit ter tovarn, ki proizvajajo živinsko krmo. Večina pojavov novih naselitev ambrozije je vezanih na zasebne vrtove in obdelana kmetijska zemljišča. Zaradi tega je pomembno, da se splošna javnost zaveda invazivnosti rastline in sodeluje pri spremljanju in poročanju o pojavu rastline.

Novo rastline pelinolistne ambrozije je treba izpuliti takoj po tem, ko jih opazimo, kar je najbolje storiti še pred začetkom sezone cvetenja. Izkoreninjenje mora biti dosledno in stalno – izvajati ga je treba vsako leto. Mehansko zatiranje vključuje puljenje, košnjo, oranje, itd. Vse rastline na rastišču je treba sistematično izpuliti še pred cvetenjem, da preprečimo širjenje cvetnega prahu. Puljenje rastlin v času preden semena dozori je učinkovito v primeru majhnih do srednje velikih populacij. Rastline, ki ne cvetijo in ne tvorijo plodov, je treba učinkovito posušiti in kompostirati. Izpuljene rastline je treba shraniti tako, da niso v stiku z zemljo, kar prepreči ponovno rast. Drugo možnost predstavlja zbiranje izpuljenih rastlin skupaj s prstjo na koreninah v plastične vrečke, ki jih nato zberemo in oddamo skupaj z ustreznimi odpadki ali pa jih sežgemo. Uporabo herbicidov, ki so na voljo za zatiranje pelinolistne ambrozije, urejajo nacionalni, regionalni in lokalni predpisi. Način zatiranja ambrozije pa je ob vrsti zapleveljenega rastišča odvisen tudi od drugih bioloških, ekonomskih kot tudi izvedbenih dejavnikov.

Obvestiti: pristojnega inšpektorja ali izvajalce javnih pooblastil ali izvajalce javne službe zdravstvenega varstva rastlin.

KIS, 01 28 05 262; KGZS-zavod MB, 02 251 9482; Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede Maribor, 02 320 90 20, dr. Mario Lešnik; Inšpekcija za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin OU Murska Sobota 02 521 43 40.

Metka Barbarič, KGZS-zavod MS, julij 2026

VIR: Navodila za zatiranje in preprečevanje širjenja pelinolistne ambrozije, Ljubljana, 2010